

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse otsuse juurde

„Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, mis käsitleb äriühingute 28. õigusraamistikku – „EU Inc.“ – eelnõu kohta“

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse seisukohad esitatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb äriühingute 28. õigusraamistikku („EU Inc.“). Määruse eelnõu ettepanekuga luuakse paremad tingimused ettevõtlusega alustamiseks, soodustatakse investeringuid EL äriühingutesse ning vähendatakse piiriülese ettevõtluse halduskoormust ja kulusid.

Euroopa Komisjoni esitatud määruse eelnõu COM(2026) 321 (EU Inc.) loob vabatahtliku, kogu Euroopa Liidus kohaldatava 28. režiimi äriühinguvormi EU Inc., mille põhieesmärk on vähendada piiriülese ettevõtluse halduskoormust ja kulusid, võimaldades äriühingute kiiret ja täisdigitaalset asutamist ning ühtseid digitaalseid menetlusi kogu elutsükli vältel. Eelnõu keskmes on ühekordse andmeedastuse („*once-only*“) põhimõte (OOP), digitaalne identiteet ja allkiri (eIDAS raamistikus), filiaalide piiriülene avamine, digitaalsed osad ja digitaalne osanike/aktsionäride register, elektroonilised koosolekud, ning standardiseeritud investorisõbralikud lahendused kapitali kaasamiseks (sh optsioonid).

Eesti toetab EL-ülese ühinguvormi loomist, aga seda tingimusel, et kehtestatav raamistik vähendab ettevõtjate halduskoormust ja ei too kaasa ebaproportsionaalseid kohustusi avalikule sektorile. Eesti peab oluliseks **48-tunnist** asutamisevõimalust, **standardpõhikirja** ning täielikult **veebipõhiseid** menetlusi, mis tuginevad andmete **masinloetavusele** ja **BRIS-süsteemi** koostalitlusele.

Eesti peab vajalikuks eelnõust eemaldada sätteid, mis ohustavad õiguskindlust, loovad ettevõtlusvabaduse seisukohast **põhjendamatuid kitsendusi** või suurendavad regulatiivset **killustatust** (nt kaheaastane „ooteaeg“ ümberkorraldustel, füüsilise kohaloleku erandid asutamisel, juhatuse liikmete ühise esindusõiguse eeldamine).

Eesti ei toeta maksejõuetusõiguse sätteid määruses (X peatükk) ega **maksuõiguse** küsimuste (sh töötajaoptsioonide maksustamise) käsitlemist selles õigusaktis (nt art 79). Need teemad ületavad siseturul ühinguõiguse harmoniseerimise eesmärgi piire, on aluslepingulise pädevuse mõttes problemaatilised (eelkõige maksuõiguses, ELTL art 114 vs 115) ning vajavad eraldi, põhjalikumat kaalumist.

Eesti toetab määruse eelnõu arutelu kiiret ajaraami (eelnõu tahetakse vastu võtta 2026. a lõpuks), vältides aastaid kestvaid läbirääkimisi, mis ei too ettevõtjatele praktilist kasu. Samas rõhutame, et kiirus ei tohi tulla ettevõtjate halduskoormuse suurenemise ega avaliku sektori ebaproportsionaalse lisakulu hinnaga.

Eelnõu COM(2026) 321 on osa EL-i konkurentsivõime tõstmise paketist, mis järgib strateegiliste suuniste ning 2025. aasta Konkurentsivõime kompassi üleskutset luua vabatahtlik 28. režiim, et

võimaldada uuenduslikel äriühingutel kasvada ühisturul. Algatuse taustaks on EL-i siseturu tuleviku raport (nn Letta raport), mis soovitas luua ühtse äriõigusliku „staatusena“ 28. režiimi ning kasutada seda platvormina mitmete ettevõtlusvaldkondade lihtsustamiseks. Samuti toetas 2024. aasta Mario Draghi raport ideed kujundada vabatahtlik EL-ülene raam, mis vähendaks reaalmajanduse ja kapitaliturgude killustatust. Euroopa Ülemkogu kutsus 2025. aasta märtsis komisjoni üles esitama vastava ettepaneku, et parandada riskikapitali ökosüsteemi ning jõuda 2026. aastaks seadusandliku tulemuseni.

Eesti on juba avaliku konsultatsiooni etapis (2025) toetanud 28. režiimi põhimõtet tingimusega, et lahendused oleksid digitaalsed, kiired, proportsionaalsed ning ei dubleeriks ega nõrgendaks siseriiklikke toimivaid instrumente.

Algatust menetletakse EL nõukogu ühinguõiguse töörühmas. Käesolevaks ajaks on toimunud kuus töörühma kohtumist (23.03, 17.04, 27.04, 06.05, 7.05 ja 18.05.2026) ning läbitud on esmane algatuse artiklihaaval läbivaatamine ekspertide ja atašeede tasandil. Seletuskirja on koostanud Justiits ja Digiministeeriumi õiguspoliitika osakonna tsiviilõiguse talituse juhataja Marget Pae (marget.pae@justdigi.ee) ja sama talituse nõunik Ewa-Maria Vainult (ewa-maria.vainult@justdigi.ee), Euroopa Liidu asjade nõunik Reet Kase (reet.kase@justdigi.ee) ning EL ja väliskoostöö juht Kristiina Krause (kristiina.krause@justdigi.ee). Valdonna eest vastutab õiguspoliitika asekancler Heddi Lutterus (heddi.lutterus@justdigi.ee).

2. Määruse eelnõu taust ja sisu

Eelnõu loob EL-ülese 28. režiimi äriühinguvormi „EU Inc.“. Tegemist on n-ö hübriidvormiga, mis ühelt poolt sisaldab suletud piiratud vastutusega äriühingu (Eesti tähenduses osaühingu) ja teiselt poolt avatud piiratud vastutusega äriühingu (Eesti tähenduses aktsiaseltsi) elemente. Kuigi [määruse eelnõu eestikeelses tõlkes](#) kasutatakse pigem aktsiaseltsile omaseid mõisteid, on siinses seletuskirjas kasutatud mõisteid vabamalt, vaheldades nii „osa“, „aktsia“, „osaühingu“ ja „aktsiaseltsi“, „osakapitali“, „aktsiakapitali“, „ühingu“ ja „äriühingu“ mõistet. Sisu on jaotatud peatükkidesse, mis hõlmavad ühingu kogu elutsükli ja sellega seonduvaid menetluslikke ning materiaalõiguslikke küsimusi.

Eelnõu kohaselt on EU Inc. üleeuroopaline äriühingu vorm, mille asutamine on täielikult digitaalne ning seda saab teha kas liikmesriigi äriregistri kaudu või ELi keskliidese kaudu, mis on ühendatud registrite sidestamise süsteemiga ehk BRIS-iga (*Business Register Interconnection System, BRIS*). ELi keskliides luuakse osana registrite sidestamise süsteemist, mis ühendab kõigi liikmesriikide äriregistrid ja võimaldab nende vahel turvalist piiriülest andmevahetust. ELi keskliidese kaudu saab ettevõtte asutada kiirmenetluses kuni 48 tunni jooksul maksimaalse kuluga 100 eurot, kasutades standardset põhikirja. Liikmesriigi äriregistri kaudu toimub asutamine samuti veebipõhiselt, kuid lisaks standardsele põhikirjale on võimalik kasutada ka kohandatud põhikirja. ELi keskliidese puhul suunatakse taotlus läbi ühtse Euroopa platvormi edasi vastava liikmesriigi registrisse. BRIS tagab seejuures automaatse andmevahetuse, võimaldades esitada andmeid vaid ühe korra ja kasutada neid kogu ELi ulatuses.

Määruse eelnõu näol on tegemist uue EL õigusaktiga, mitte mõne olemasoleva EL määruse muutmise või täiendamisega. Määruse eelnõu jaguneb 12. peatükiks ning koosneb 87 põhjenduspunktist ja 109 artiklist. Määruse õiguslik alus on ELTL artikkel 114.

1. peatükk sisaldab üldsätteid, reguleerimiseset (artikkel 1), mõisteid (artikkel 2), õigusliku vormi olemust (artikkel 3), seos siseriikliku õigusega, ärinime, keelekasutuse ja standardpõhikirja põhimõtted. Tähelepanu all on ka töötajate kaasamise raamistiku käsitus, mis jääb liikmesriigi pädevusse (artikkel 12).

2. peatükis käsitletakse EU Inc. asutamise menetlust EL keskliidese kaudu (artikkel 16) või veebipõhise asutamise kaudu liikmesriigi äriregistris (artikkel 17). ELi keskliides, asutamine ja digiprotsessid: ette nähakse täielikult veebipõhine asutamine, 48-tunnine kiirmenetlus, põhikirja tüüpvormid, eIDAS-põhine isikutuvastus ja digiallkiri, ennetav kontroll ning ühekordsuse („*once-only*”, OOP) põhimõtte rakendamine nii asutamisel kui ka ühingu toimimisel. Selles peatükis on ka ümberkujundamise, ühinemise ja jagunemise teel asutamise kord ning keskse EL-liidese roll.

3. peatükk käsitleb andmete kättesaadavust ja piirulest kasutust. Peatükis sätestatakse, millised dokumendid ja andmed peavad olema liikmesriigi äriregistris kättesaadavad (artikkel 25) ning millised dokumendid ja teave tuleb teha ELi tasandil BRISi kaudu kättesaadavaks (artikkel 26). Määratletakse üldine andmete esitamise ühekordsuse põhimõte (artikkel 28), äriühingu ja selle filiaali andmete avalikustamise kohustus (artikkel 28), äriühingu tõendi ja digitaalse volikirja normid.

4. peatükk käsitleb piiriüleste filiaalide avamist. Peatükis sätestatakse ühtne digiraam filiaalide avamiseks teises liikmesriigis, sh masinloetavad vormid ja BRIS-ist automaatne andmete päring, avalik kättesaadavus ning ühtlustatud teabekohustused.

5. peatükk sisaldab sätteid äriühingu tegevuse kohta. Peatükis reguleeritakse äriühingute organid (artikkel 42), äriühingute esindamist (artikkel 43), juhatuse liikmete ülesandeid (artikkel 44). Peatükis on ka huvide konfliktide käsitus (artikkel 45), koosolekute elektrooniline pidamine, kirjalikud otsused ning esindus- ja otsustuspõhimõtted.

6. peatükk käsitleb aktsiate digitaalsus (artikkel 53), digitaalse aktsiaraamatu nõudeid (artikkel 54), õiguste tekkimine registrikandega ning eri liiki osasid/aktsiaid (artikkel 55). Selles käsitletakse aktsionäri õiguste kasutamine (artikkel 56) ning aktsiaga kaasnev hääleõigus (artikkel 57). Peatükis sätestatakse aktsiate võõrandamise võimalus (artikkel 58) ning digitaalse võõrandamise menetluse nõuded (artikkel 59). Lisaks saavad äriühingud taotleda aktsiate kauplemisele võtmist mitmepoolsetes kauplemissüsteemides või reguleeritud turul (artikkel 60).

7. peatükis sätestatakse äriühingu rahastamisraamistik. Peatükis käsitletakse nimiväärtuseta aktsiaid (artikkel 61), miinimumkapitali puudumise (artikkel 62), (sh nimiväärtuseta aktsiad), miinimumkapitali puudumist, märkimise ja väljamaksete reegleid, ühingu oma aktsiaid, kapitali suurendamist ja vähendamist ning investorite standardinstrumente (nt SAFE/CLA loogika).

8. peatükis käsitletakse töötajate aktsioptsiooni skeemi (EU-ESO), millega luuakse üleeuroopaline raam töötajate optsiooniskeemidele (tingimused ning maksustamise üldpõhimõtted).

9. peatükis sätestatakse äriühingu lõpetamise ja likvideerimise seotud normid ning kehtestatakse ka digitaalsed menetlused. Peatükk käsitleb ka võlausaldajate vastuväiteid, menetluse lõpetamise tähtaegu ning äriregistrist kustutamist.

10. peatükk käsitleb maksejõuetute innovaatiliste idufirmade äriühingute likvideerimist. Peatükis reguleeritakse lihtsustatud likvideerimismenetluste korda, kirjeldatakse erikorda, sealhulgas elektroonilisi oksjone ja võimalust viia menetlus läbi piiratumalt või ilma pankrotihaldurita, ning puudutab üksnes n-ö innovaatilisi iduettevõtjaid.

11. peatükis on esitatud keelatud nõuete loetelu, mis sätestavad mitte-diskrimineerimise põhimõte EU Inc. suhtes (artikkel 103).

12. peatükis on esitatud lõppsätted, kus sätestatakse andmekaitse töötlemise alus (artikkel 104), raamatupidamiseõiguse nõuded (artikkel 105), karistused (artikkel 106), komiteed (artikkel 107), aruandlus ja läbivaatamine (artikkel 108) ning jõustumise ja kohaldamise kuupäevad (artikkel 109).

3. Euroopa Liidu asjade vastavus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele

Algatus tugineb siseturu toimimise parandamise ning ettevõtjate vaba liikumise takistuste vähendamise EL pädevusele. Määruse õiguslikuks aluseks on EL-i toimimise lepingu artikkel 114. EL-i toimimise lepingu artikli 114 eesmärgiks on ühtlustada liikmesriikide õigusnorme, et tagada siseturu rajamine ja selle toimimine. Ühinguõiguses on EL juba kehtestanud arvukalt erinevaid õigusakte, mis ühtlustab teatud ühinguõiguse aspekte kogu EL-s, lisaks hõlbustab piiriülest tegevust (direktiivid 2017/1132, 2009/1151, 2025/25 jpm). Ühinguõiguse, registrimenetluste ja digitaalsete protsesside ühtlustamiseks on EL-i toimimise lepingu art 114 kohane õiguslik alus. Samas ei ole art 114 ilmselt sobiv alus maksuõiguse küsimuste reguleerimiseks (nt art 79 EU-ESO maksustamine). Maksuõiguse ühtlustamine nõuab EL-i toimimise lepingu artikli 115 kohaldamist (ühehäälsus).

Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõike 4 kohaselt ei või kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega liidu meetme sisu ega vorm minna aluslepingute eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale. Artikli 5 lõige 2 sätestab, et kooskõlas pädevuse andmise põhimõttega tegutseb liit aluslepingutes seatud eesmärkide saavutamiseks talle liikmesriikide poolt aluslepingutega antud pädevuse piires ning pädevus, mida aluslepingutega ei ole liidule antud, kuulub liikmesriikidele. Liit toimib talle antud volituste ning temale seatud eesmärkide piires ning sealjuures ei või ükski Euroopa Liidu tegevus ega õigusakt, käesoleval juhul määrus, minna kaugemale sellest, mis on vajalik sätestatud eesmärkide saavutamiseks, järelikult peavad kavandatav eesmärk ja selle saavutamiseks kasutatavad meetmed olema tasakaalus.

Kuulub jagatud pädevuse alla – EL võib võtta meetmeid, mis parandavad liikmesriikide vahelist koostalitlust ja eemaldavad piiriülesed takistused, kui liikmesriikide eraldiseisvad meetmed ei ole piisavad. Määruse eesmärgid ei ole täielikult saavutatavad liikmesriikide tasandil võetavate meetmetega. Digitaalsete menetluste ühtsed standardid (eIDAS, BRIS), ühekordse andmeedastuse reeglistik, registrite vaheline andmevahetus, digisertifikaatide ja -volikirjade vastastikune tunnustamine ning ühingu piiriülene reorganiseerimise kaudu asutamine ja filiaalide piiriülene avamine nõuavad EL-ülest raamistikku, et vältida killustatust. Määruse eesmärgid (kiire täisdigitaalne asutamine, ühekordne andmeedastus, piiriüleste filiaalide avamine) on oma olemuselt piiriülesed ning koordineeritud EL-lahendus lisab selget väärtust, mida liikmesriikide eraldiseisvad algatused ei suudaks samaväärselt saavutada. Seetõttu ei ole määrusega taotletavad eesmärgid piisavalt saavutatavad liikmesriikide tasandil võetavate meetmetega, ja on oma ulatuse või toime tõttu paremini saavutatavad EL tasandil. EL asjaga kavandatavad meetmed on selles taotletavate õiguspäraste eesmärkide saavutamiseks üldjoontes sobivad ja aitavad kaasa

õiguspärase eesmärgi saavutamisele. Kahtlusi tekitavad aga meetmed, mis ei ole eesmärgi seisukohast vältimatud või võivad hoopis suurendada killustatust või riske (nt tsentraliseeritud EL-register, maksejõuetus ilma haldurita, maksuõiguslik säte, digitaalne aktsiaraamat jne).

Üldjoontes aga ei ole määruse eesmärgi (ühtne EL lihtsasti ja digitaalselt asutatav ja juhitav ühinguvorm) saavutamiseks samavõrd tõhusat, kuid vähem õigussubjektide õigusi riivavat meetet ning valitud on kõige vähem piiravam meetde. Mitmel juhul saab vähem piiravat meetet eelistada: tsentraliseeritud registri asemel senise liidese/BRIS-mudeli edasiarendus, maksejõuetusmenetluse ja maksuküsimuste puhul tuleb eelistada liikmesriigi õigust.

Eesmärgi saavutamise vajadus kaalub üles ka kavandatavad piirangud: digimenetluste ja ühekordsuse põhimõtte kasutuselevõtt lihtsustab märkimisväärselt ettevõtjate halduskoormust seoses erinevate dokumentide ja andmete pädevatele asutustele esitamise nõuetega.

Seega ei lähe määruse eelnõu eesmärgi saavutamiseks vajalikust kaugemale ja vastab Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 lõikes 4 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttele.

4. Mõjuanalüüsi kokkuvõte

ELi algatus näeb ette konkreetseid olukorrad, millal liikmesriigid peavad kehtestama asjakohased karistused. EL algatus ei reguleeri haldustrahve, samuti ei nähta ette uue asutuse loomist. Määruse rakendamine nõuab IT-arendusi.

Mõjuvaldkonnad ja sihtrühmad

4.1. Mõju majandusele: Ettepanekuga luuakse ettevõtjatele ühtlustatud äriühingu õiguslik vorm, mis soodustab ettevõtluse arengut Euroopa Liidus. Ettepanek mõjutab eelkõige innovatsiooni- ja kasvupotentsiaaliga ettevõtjaid, kuna idufirmade registreerimine muudetakse kiiremaks ja lihtsamaks. Seda toetab BRISi kaudu toimiv ELi keskliides, mis võimaldab äriühinguid registreerida ning ühtlustab menetlustasemeid liikmesriikide vahel. Uus äriühingu vorm soodustab ka piiriülest kauplemist ja majandustegevust, lihtsustades ettevõtete asutamist, juhtimist ja tegutsemist erinevates liikmesriikides ning sellel on oluline mõju riskikapitalile.

4.2. Mõju ettevõtjale: Mõju piiriüleselt tegutsevale ettevõtjale seisneb peamiselt selles, et Euroopa muutub ühtsemaks ärikeskkonnaks ja võimalik on tegutseda ühe ettevõtte ja ühe reeglustiku alusel kogu ELis. EU Inc teeb ettevõtte igapäevase haldamise lihtsamaks: asutamine, juhtimine ja muud toimingud on digitaliseeritud ja standardiseeritud. Samuti muudab see kapitali kaasamise ja investorsuhtluse sujuvamaks, pakkudes paindlikumaid rahastamisvõimalusi ja lihtsamaid protsesse, mis toetavad kiiremat kasvu ja rahvusvahelist laienemist.

4.3. Mõju õigusele: Eelnõu rakendamine eeldab ühinguõiguse, registrimenetluste, maksejõuetusõiguse ja maksustamise tõhusat koostõimet, et tagada regulatsiooni terviklikkus ja õigusselgus. Seejuures tekib vajadus kohandada siseriiklikke menetlusnorme, sealhulgas viia need kooskõlla tehniliste standarditega, mis toetavad andmevahetust, digitaliseeritud menetlusi ja piiriülest toimimist.

4.4. Mõju haldusele ja IT-le: Eelnõu ettepanek toob kaasa äriregistri ning BRIS-põhise andmevahetuse arenduse. See hõlmab muu hulgas API-de arendamist, reaajas päringute

võimaldamist, masinloetavate vormide kasutuselevõttu ning logide ja turvakontrollide tugevdamist. Samuti on vajalik riigiasutuste tegevuse koordineerimine, et tagada vastavate IT-lahenduste ühtne ja tõhus rakendamine. Eesti vaatest menetletakse eelarvelisi kulusid edaspidi riigieelarve strateegia ja riigieelarve koostamise käigus vastavalt riigi eelarvelistele võimalustele.

4.5. Sotsiaalne mõju: Eelnõu võib positiivselt mõjutada töötajate optsiooniskeemide kasutatavust ning soodustada talentide liikumist ja ligimeelitamist, suurendades seeläbi ettevõtete konkurentsivõimet. Eelnõu näeb ette võimaluse lubada äriühingutel luua töötajate aktsiaosaluskavasid, lasta välja erinevate hääleõigustega aktsialiike ning kehtestada vabatahtlik ühine skeem (EU-ESO). Samal ajal on oluline pöörata tähelepanu kuritarvituste ja pettuste ennetamisele, sh tugevdada isikutuvastuse ning muude kontrollimehhanismide rakendamist. Tasakaalustatud lähenemine aitab tagada nii regulatsiooni usaldusväärsuse kui ka selle eesmärkide saavutamise.

4.6. Mõju riigi tuludele: Eelnõu otsene mõju eelarvele on eelduslikult tagasihoidlik, kuid arvestada tuleb võimalike lisakuludega äriregistri arendustega seoses, samuti äriregistri haldussuutlikkuse tagamisse. Samuti tuleks arvestada, et ettevõtlusaktiivsuse kasv ja sellest tulenev majanduse elavnemine võib tuua täiendavat maksutulu. Samas tuleb arvestada, et käesoleval ajal on Eesti osaühingu asutamise riigilõiv 265 eurot, mis seab Eesti osaühingu asutamise konkurentsivõimelisuse võrreldes EU Inc. asutamise maksimaalsete kuludega (määruses hetkel 100 eurot) kehvemasse olukorda ja tuleks kaaluda Eesti osaühingu regulatsiooni sellealast muutmist pärast määruse vastuvõtmist.

5. Eesti seisukohad ja seisukohtade põhjendused

1.1. Eesti toetab uue Euroopa Liidu lihtsasti ja digitaalselt asutatava ühinguvormi loomist, mis aitaks ületada takistusi ja vähendada kulusid Euroopa Liidu ühtsel turul äriühingute asutamisel, tegutsemisel ja tegevuse laiendamisel, et võimaldada ettevõtjatel hõlpsamalt Euroopa Liidu ühtsel turul tegutseda, kuid üksnes tingimusel, et see vähendab ettevõtjate halduskoormust ja ei tekita ülemäärast kulu avalikule sektorile, ning rakendatakse digilahendusi. Eesti toetab võimalikult maksimumharmoneerivat lahendust, tagades selliselt suurema määra siseturu barjääride kaotamise EU Inc. asutamise ja tegutsemise protsessis.

Eelnõu sätestab üleeuroopalise, vabatahtliku ühinguvormi, mis on kasutatav alternatiivina siseriiklikele vormidele. Eelnõu 2. peatükk näeb ette täisdigitaalse asutamise koos 48-tunnise kiirmenetlusega, eIDAS-kõrgtasemel allkirjade ja identiteedituvastusega, masinloetavate vormide ning ühekordsuse põhimõtte rakendamisega nii asutamisel (art 20) kui ka ühingu tegutsemisel (art 28).

Eelnõu kohaselt on EU Inc. üleeuroopaline äriühingu vorm, mille asutamine on täielikult digitaalne ning seda saab teha kas liikmesriigi äriregistri kaudu või ELi keskliidese kaudu, mis on ühendatud BRIS-süsteemiga. ELi keskliides luuakse osana registrite sidestamise süsteemist (BRIS), mis ühendab kõigi liikmesriikide äriregistrid ja võimaldab nende vahel turvalist piiriülest andmevahetust. ELi keskliidese kaudu saab ettevõtte asutada kiirmenetluses kuni 48 tunni jooksul maksimaalse kuluga 100 eurot, kasutades standardset põhikirja. Liikmesriigi äriregistri kaudu toimub asutamine samuti veebipõhiselt, kuid lisaks standardsele põhikirjale on võimalik kasutada ka kohandatud põhikirja. ELi keskliidese puhul suunatakse taotlus läbi ühtse Euroopa platvormi edasi vastava liikmesriigi registrisse. BRIS tagab seejuures automaatse andmevahetuse, võimaldades esitada andmeid vaid ühe korra ja kasutada neid kogu ELi ulatuses.

Võrdluses Eesti õigusega on määruse suund kooskõlas meie praktika ja põhimõtetega: Eesti äriregister võimaldab juba täna kiiret ja paberivaba asutamist, kasutusel on kvalifitseeritud e-allkiri, toimib ingliskeelne kasutajaliides ja osaline andmete automaatne vahetus. Eesti osaühingu regulatsioon on paindlik, miinimumkapitali nõue on kaotatud ning ühingu toimingud on suures ulatuses digitaliseeritud.

Eesti toetab eelnõu menetlemist tulemuslikul ajaraamil – eesmärgiga jõuda määruse vastuvõtmiseni 2026. aasta lõpuks – tingimusel, et kiirus ei vähenda lahenduste kvaliteeti ega suurenda halduskoormust.

Huvigruppidest toetavad Eesti Asutajate Selts, EstVCA ja Teaduspargid ühtsel ja digitaalsel raamistikul põhinevat ühinguvormi, mis vähendaks bürokraatiat ning suurendaks investeeeringuid. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda juhib tähelepanu, et suurimad takistused peituvad siiski maksustamise ja tööõiguse killustatuses; samas antud juhul tuleb keskenduda kohtadele, kus määrus loob vahetu praktilise väärtuse (asutamine, digikoosolekud, osade digitaalsus, filiaalid, OOP, e-volikirjad). Siseministeerium rõhutab samas vajadust tagada kõrgetasemelised hoolsusmeetmed (eIDAS kõrge, tegelike kasusaajate regulatsioon, sanktsioonisõel), et vältida pettuste ja rahapesu riski.

1.1.1. Eesti toetab eelnõu lahendust, mille kohaselt saab EU Inc. äriühingu asutada tüüpõhikirja alusel kiiresti, digitaalselt ning väheste kuludega. Eesti toetab eelnõus olevaid paindlikke juhtimisreegleid (digitaalselt peetud koosolekud), sealjuures võimalust reguleerida ühingusiselt kapitali struktuuri vastavalt ühingu enda vajadustele (puuduv miinimumkapitali nõue, nimiväärtuseta aktsiad, vabatahtlikult moodustatav kapital/reservid).

Eelnõu 2. peatükk loob selge ja standardse digiasutamise korra, mis kasutab masinloetavaid vorme, e-IDAS-e tasemel kvalifitseeritud e-allkirju ning EL kesket liidest, mille kaudu andmed edastatakse pädevale liikmesriigi registrile. Kiirmenetlus (48 tundi) ja kulude piirang on kavandatud selleks, et tagada praktiline kättesaadavus ka alustavatele ettevõtjatele. Lisaks nähakse ette andmete ühekordse esitamise põhimõte (art 20 ja 28), mis vähendab oluliselt dubleerimist nii asutamisel kui ka edasi (nt maksuhaldur, sotsiaalkindlustus).

Eesti õiguses on digitaalne asutamine ja kiirmenetlused juba igapäevane praktika ning Eesti osaühingu mudel on paindlik ja kasutajasõbralik. Seetõttu sobib eelnõu tuumiklahendus Eesti õigusega. Samas vajavad mitmed teemad selgitust või korrigeerimist: asutamise käigus sätestatud ennetav kontroll ei tohi muutuda lahenduseks, mis takistab eelnõu eesmärgi (kiire digitaalne asutamine) saavutamist nagu ka füüsilise kohaloleku nõudmise võimalus erandina ei tohi muutuda praktikaks, mis lõhub ühtse digistandardi; samas ei tohi määruse ulatus vähendada liikmesriigi võimalust kohaldada täiendavaid kaitsemeetmeid (nt registripidaja kaalutlus pettusekahtluse korral). Eesti hinnangul on kooskõlas määruse eesmärgiga lähenemine, kus vaikimisi standard jääb digitaalseks ja kiireks ning lisakontrollid on erandlikud ja põhjendatud.

Huvigruppidest toetavad start-up-kogukond (EFS), EstVCA ja MKM tingimusteta täisdigi- ja kiirmenetlusi; Advokatuur ja Kaubanduskoda rõhutavad õiguskindluse ning andmekvaliteedi tagamise olulisust (BRIS valmisolek, identiteedi- ja volituste kontroll). Siseministeerium soovib säilitada võimaluse riskipõhisteks täiendkontrollideks, et vältida kuritarvitusi.

1.1.2. Eesti peab vajalikuks eelnõus otsesõnu ette näha, et liikmesriik võib valida EU Inc.-le määrusega reguleerimata küsimustes kohalduma riigisisese õiguse sätteid, mis on kehtestatud nii suletud kui ka avaliku piiratud vastutuse ühingutele, et võimaldada ka riigisiselt järgida EU Inc.-le määrusest tulenevat mõlema ühinguvormi kombineeritud olemust. Samuti tuleks täiendada äriühingute suhtes kohaldatavate normide sätet täpsema viitega liikmesriigi õigusele, vältimaks olukorda, kus riigisisene õigus asetatakse hierarhiliselt alamale astmele ühingu põhikirjast.

Eelnõu kujundab EU Inc.-i hübriidseks vormiks, milles on elemente nii suletud (OÜ) kui ka avaliku (AS) piiratud vastutusega ühingu reeglitest. Näiteks digitaalne aktsiaraamat, võimalik ligipääs reguleeritud turgudele on lähemal aktsiaseltside olemusele, samas kui asutamise kiirus, miinimumkapitali puudumine ja juhtimise paindlikkus (sh üheastmelisus) on omane osaühingule.

Artikkel 4 näeb ette EU Inc. suhtes kohalduvate normide põhimõtted. Artikkel 4 näeb ette, et äriühingu suhtes kohaldatakse määrust, äriühingu põhikirja ning reguleerimata küsimustes riigisisest õigust, sh liidu õigust üle võtvate sätetega, mida kohaldatakse selle liikmesriigi asjaomaste riigisiseste õiguslike vormide suhtes. Eesti õiguses on OÜ ja AS regulatsioonid eristatavad, mis tagab õiguskindluse osanike/aktsionäride ja võlausaldajate ootuste suhtes. Seetõttu on ka neile kohalduvad reeglid üsna erinevad (nt tehingute vorminõuded, juhtorganite õigused, kapitalireeglid). Selguse huvides peab määrus sõnaselgelt lubama liikmesriigil valida vastavalt reguleerimisesemele (nt osaluse võõrandamise reeglid, juhatuse esindusõiguse vaikereegel) kas OÜ või AS lahendused osas, mida määrus lubab. Pakutud lahendus tagab, et EU Inc. n-ö hübriidne olemus ei tekitaks õiguslikke tühimikke, vaid võimaldaks kõige sobivamat siseriiklikku režiimi kasutada artikli 4(3) alusel. Eesti hinnangul peaks täiendama artikli 4 sõnastust täpsema viitega liikmesriigi õigusele, et vältida olukorda, kus põhikirjas kirjutatu on ülem riigisisest õigusest.

1.1.3. Eesti leiab, et EU Inc. digiasutamise põhimõttest nii erandjuhul füüsilist kohalolekut nõudva sätte kui ka ennetava kontrolli sätte puhul tuleb eelnõu tekstis tagada, et liikmesriikidel on võimalik tüüpõhikirjal põhinevat ühingu kiirasutamist täielikult automatiseerida.

Artikkel 10 loob digiasutamise põhimõtte, mille kohaselt on ühingu asutamise kõik toimingud võimalik läbi viia täielikult veebiteel. Erandjuhtudel võib menetlust läbiviiv asutus nõuda füüsilist kohalolekut. Artikkel 14 näeb ette äriühingu asutamise ennetava kontrolli (administratiivne, kohtulik või notariaalne), mille eesmärk on vähendada pettuseriski ja tagada õiguskindlus. Eesti hinnangul peab liikmesriikidel säilima võimalus viia asutamine läbi täielikult automatiseeritult (tüüpõhikirja ja standarddokumentide kasutamisel), tuginedes kõrgetasemelisele eIDAS-tuvastusele.

Eesti õiguses on digiasutamine praktikas tõestanud, et riskid on hallatavad tehniliste ja menetluslike kontrollidega. Füüsilise kohaloleku ja ennetava kontrolli nõue looks taas killustatuse, tõstaks kulusid ja aeglustaks menetlust, mis on vastuolus määruse eesmärkidega.

Huvigruppidest on Registriosakond, Advokatuur ja Siseministeerium juhtinud tähelepanu identiteedi- ja volituste kontrolli kvaliteedile.

1.1.4. Eesti peab vajalikuks jätta eelnõust välja kaheaastase ooteaja nõue EU Inc. asutamiseks reorganiseerimise teel, kuna see on tarbetu ettevõtlust piirav lisameede, arvestades, et ühingu saab uuena asutada ilma sellelaadsete piiranguteta ning ELi ühinguõiguses kehtivad juba kaitsemeetmed võimalike kuritarvituste ennetamiseks.

Artikkel 21 piirab EU Inc.-iks asutamist ümberkujundamise, ühinemise või jagunemise teel ooteajaga (seda saab teha üksnes äriühing, mille registreerimisest on möödunud juba kaks aastat või millel on juba kaks heakskiidetud raamatupidamise aastaaruannet.). Eesti hinnangul on tegemist põhjendamatu kitsendusega, mis ei lisa õiguskindlust, ent piirab paindlikku ümberkorraldust (nt investearu kaasaamine, grupi ümberstruktureerimine). Piiriülese reorganiseerimise direktiiv ja seda üle võtvad vastavad reeglid EL liikmesriikides (2019/2121) on juba täna niivõrd detailsed ja sisaldavad kõiksugu kaitsemeetmeid, mis aitavad vältida kuritarvitusi maksimaalsel määral. Need reeglid kohalduksid ka EU Inc. asutamisele reorganiseerimise teel.

Huvigrupid (EFS, EstVCA) toetavad paindlikkust; Tartu Maakohtu registriosakond viitab, et liigselt soodsad tingimused ei tohiks kaasa tuua menetluslikku keerukust ning ohustada õiguskindluse keskkonda.

1.1.5. Eesti leiab, et eelnõus kiirmenetluseks ettenähtud asutamine 48h jooksul maksimaalselt 100-eurose kuluga tuleks viia vastavusse liikmesriikide tegeliku võimekusega. Seetõttu tuleb eelnõus täpsustada, et 48 h jooksul asutamise nõue puudutab üksnes ühinguõiguslikku asutamist ning ei puuduta menetlustähtaegu teiste õigusvaldkondade raames (maksustamisega seotud menetlused, tegelike kasusaajate registri andmete muutmine jmt). Eelnõus ettenähtud asutamise rahaline piirmäär tuleks tõsta 300 euroni, arvestades asjaolu, et tegemist on piiriüleseid aspekte hõlmava menetlusega ning registrikulud on riigisisest asutamisest suuremad.

Artikkel 16 seab asutamistasu ülempiiri 100 eurole. Eestis on OÜ kiirmenetluse riigilõiv praegu 265 eurot ja peegeldab menetluslike kulusid, sealhulgas digitaalseid kontrole. Kui EU Inc. asutamisega seotud tasu piir oleks tunduvalt madalam, tekiks põhjendamatu moonutus EU Inc-i ja Eesti OÜ vahel, seades Eesti osaühingu asutamise reeglid kehvemasse positsiooni. Samuti võib liiga madal asutamise tasu suurendada n-ö riulifirmade kasutamise riski.

48-tunnine tähtaeg on realistlik ühinguõigusliku asutamise raames, kuid seda ei saa siduda teiste valdkondade (nt maksukohustuslaseks registreerimine, tegelikud kasusaajad) menetlustähtaegadega, mis sõltuvad eriseadustest ja andmevahetuse valmisolekust. Eesti pakub välja, et eelnõus tuleks selgitada, et 48-tunnine tähtaeg kohaldub üksnes ühingu asutamise protseduuridele, ning tõsta tasu ülempiir 300 eurole, mis oleks paremas kooskõlas piiriüleste kontrole sisaldava menetluse tegelike kuludega.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Advokatuur ja MKM on osutanud, et liiga madal tasu võib vähendada vormi usaldusväärsust, suurendada halduskoormust ning tõsta järelevalvekulusid (nt „riulifirmade” riski kasv).

1.1.6. Eesti peab vajalikuks, et ühingu juhtimise sujuvamaks korraldamiseks asendatakse eelnõus juhatuse liikmete ühise esindusõiguse eeldus iga juhatuse liikme esindamise õiguse eeldusega. See on proportsionaalsem lahendus, mis ei sunni ühinguid iga kord põhikirja muutma, kui nad soovivad kõrvale kalduda ühise esindusõiguse põhimõttest.

Artikkel 43 sätestab mitme juhatuse liikme korral vähimisi ühise esindusõiguse. Eesti õiguskorras on vaikereeglits iga juhatuse liikme individuaalne esindusõigus, mis on praktikas tõhusam ja vähendab tehingukulude ning viivituste riski (nt allkirjastamised, igapäevased tehingud). Ühine esindus sobib pigem erandjuhtudeks ja selle saab alati põhikirjas valida; selle vaikereeglits olemine tekitab täiendavat koormust (põhikirjamuudatused) ja õiguslikku segadust piiriüleses suhtluses. Eesti paneb ette eelistada vaikereeglina siiski iga juhatuse liikme esindamise õigust. See on proportsionaalne, õiguskindel ning paindlik lahendus.

Advokaat ja Kaubandus-Tööstuskoda on juhtinud tähelepanu paralleelrežiimi riskile (OÜ/AS vs EU Inc. erinevad vaikereeglid).

1.1.7. Eesti leiab, et eelnõus tuleb sõnaselgelt sätestada, et ühingu põhikirja saab muuta üksnes osanike/aktsionäride otsusega, mitte ühingu juhatuse. See aitab vältida praktikas tekkida võivaid asjatuid vaidlusi ning tagab parema vastavuse osanike/aktsionäride huvidele.

Artikkel 50 võimaldab juhatusel teha põhikirjas „mittesisulisi” redaktsioonilisi muudatusi. Eesti õiguskorras kuulub põhikirja muutmine osanike/aktsionäride pädevusse, kuna põhikiri on ühingu alusdokument. Mittesisuliste redaktsiooniliste muudatuste lubamine põhikirjas on õiguslikult ebakindel, kuna eristamine sisuliste ja mittesisuliste muudatuste vahel on oma olemuselt ebaselge. See loob võimaluse kuritarvitusteks ning suurendab vaidluste riski muudatuste kehtivuse üle (eriti kui juhatuse ja omanikeringi vahel on konflikt). Praktiline, osaliste huve kaitsev lahendus on jätta ka muudatused, mis ei ole sisulist laadi, osanike/aktsionäride pädevusse (arvestades ka koosolekute pidamise paindlikku ja mugavat korda).

1.1.8. Eesti saab toetada eelnõus EU Inc. juhatuse peetavat osanike või aktsionäride digitaalset registrit ja selle konstitutiivsust (omand läheb üle registrikandega) üksnes juhul, kui usaldusvääruse ja õiguskindluse tagamiseks on eelnõus sätestatud, kuidas on registris nähtavad tingimuslikult sõlmitud osaluse üleandmise kokkulepped ja tagatiste seadmine. Lisaks peab digitaalsele osanike/aktsionäride registrile olema üksnes õigustatud huvist põhinevast ligipääsust paindlikum juurdepääs. Vastasel juhul ei ole eelnõukohane EU Inc. osanike/aktsionäride digitaalne register kooskõlas Euroopa Liidu aluslepingute kohase liikmesriigi õigusega reguleerida omandiõigust ja loob kuritarvitamise riske.

Artiklid 53 ja 56 näevad ette aktsiate digitaalsuse ning osaluse ülemineku konstitutiivse registrikandega ühingu peetavas digitaalses aktsiaraamatus. Eesti tunnustab digitaalsete registre eeliseid, kuid konstitutiivne toime võib vähendada tehingupaindlikkust: tingimuslikud tehingud (mille kehtivus või tagajärjed sõltuvad tulevase asjaolu saabumisest või mittesaabumisest) ja pandiõigused ei pruugi kajastuda või võivad muutuda tehniliselt ebapraktiliseks. Lisaks tõstatab see EL aluslepinguga seotud küsimuse – omandiõiguse režiimi puutumus ELTL art 345-ga, mille järgi on omandiõiguse olemus liikmesriigi pädevuses. Eesti hinnangul kitsalt õigustatud huvi põhimõttel põhinev ligipääs ei ole piisav eelnõu eesmärkide saavutamiseks. Laiem ja selgemini reguleeritud juurdepääs soodustab läbipaistvust, vähendab halduskoormust ning toetab registri usaldusväärust.

Advokatuur ja Kaubanduskoda-Tööstuskoda tõstatanud ühingu enda peetava digitaalse aktsiaraamatu usaldusväärsuse ja õiguskindluse probleemi (pettused, topelt võõrandamised, vastutusahel). Kui määruses ei tagata selget ja turvalist raamistikku (sh pandi ja tingimuslike tehingute käsitus, läbipaistvus ja juurdepääsurežiimid), toetab Eesti, et need küsimused jäetakse siseriikliku õiguse reguleerida, et tagada õigusselgus ja tehingute toimivus.

1.1.9. Eesti peab vabatahtliku likvideerimismenetluse puhul vajalikuks eelnõus selgelt sätestada, kuidas toimib kõigi võlausaldajate nõusoleku mehhanism praktikas ning milline on registri ja teiste pädevate asutuste (sh maksuõigusega seotud asutused) roll seoses EU Inc. registrist kustutamise eelduste kontrollimisega. Samuti on juhatuse isiklik vastutus kui peamine õiguskaitse pärast ühingu registrist kustutamist ebaproportsionaalne ning ettevõtlust pärssiv meede. Eelkõige tuleb ühingule esitatavad nõuded täita ühingu varast, samuti tuleb teatud juhtudel arvestada ka osanike/aktsionäride vastutuse võimalikkusega (n-ö tankistide kasutamine jne). Eesti saab vabatahtliku likvideerimise reguleerimist eelnõus toetada vaid juhul, kui võlausaldajate huvide kaitse on eelnõus eelkirjeldatud põhimõtete kohaselt piisavalt tagatud.

9. peatüki kiirlikvideerimise režiim eeldab „kõigi võlausaldajate” nõusolekut, kuid ei kirjelda, kuidas see tegelikkuses hangitakse, millised on teavitamise standardid ja milline on registripidaja ning maksuhalduri (ja teiste asutuste) roll. Eelnõus on võlausaldajate vastuväidete tähtaeg lühike (30 päeva), erinevalt Eesti likvideerimise 4-kuulisest perioodist, ning pärast kustutamist nähakse peamise kaitsemehhanismina juhatuse isiklikku vastutust. Selline riskijaotus ei ole piisavalt tasakaalustatud.

Eesti õiguses täidetakse nõuded eeskätt ühingu varast ning säilitatakse dokumente pikemalt (ÄS ja RPS: 10/7 aastat; eelnõu: 6 aastat), tagades seeläbi hilisemate nõuete läbipaistvuse. Ka „tankistide” kasutamise ohud eeldavad, et teatud juhtudel tuleb võimaldada osaniku/aktsionäri vastutust (nt pahatahtliku varade väljaviimise korral). Eelnõu piirab isikulise vastutuse üksnes juhtorgani liikmetega, mis tähendab, et EU Inc äriühingu omanikel puudub vastutus. See võib tekitada olukordi, kus omaniku kasutavad varatuid juhatuse liikmeid äriühingu tegevuse lõpetamiseks ning võivad jätta osad võlausaldajad teavitamata. Juhtorgani liikme vastutuse korral on võlausaldajatel võimalik esitada nõue juhtorgani liikmete, kuid mitte omanike vastu. Eesti õiguses on ette nähtud võimalus äriühingu vabatahtlikuks lihtsustatud lõpetamiseks, kuid sellisel juhul säilib omaniku vastutus. Pankrotihaldurite Koda on kriitiline lühendatud menetluste suhtes, mis võivad nõrgendada võlausaldajate kaitset. Eesti seisukoht on jätta vabatahtliku likvideerimise ja registrist kustutamise reeglid liikmesriigi pädevusse või sätestada vaid minimaalsed ühtsed standardid, mis ei vähenda olemasolevaid kaitsemeetmeid, tagades eelkõige võlausaldajate teavitamise, nõuete esitamise võimaluse ning vajaduse korral vastutuse säilimise ka pärast äriühingu kustutamist.

1.1.10. Eesti ei toeta eelnõus sätestatud juhatuse liikmena tegutsemise keelu automaatset vastastikust tunnustamist. Juhatuse liikmena tegutsemise keelu määramise sisulised kriteeriumid ja menetlused on Euroopa Liidus ühtlustamata ning kohustus igal juhul tunnustada teistes riikides määratud keeldu on ebaproportsionaalselt piirav lähenemine.

Artikkel 22 näeb ette, et EU Inc. juhatuse liikmeks ei või olla isik, kelle suhtes kehtib mõnes liikmesriigis juhatuse liikmena tegutsemise keeld ning liikmesriigid peavad tunnustama teises liikmesriigis määratud juhatuse liikmena tegutsemise keeldu. Määruses on pandud liikmesriigile kohustus igal juhul tunnustada teistes riikides määratud juhatuse liikmena tegutsemise keeldu.

Kehtiva EL ühinguõiguse direktiivi (2017/1132) artikli 13 kohaselt peab liikmesriik kehtestama juhatuse liikmena tegutsemise keeldu sisaldavad normid ning on sätestatud, et liikmesriigil on valik, kas tunnustada teistes liikmesriikides määratud keeldu. Eesti teiste riikide juhatuse liikmena tegutsemise keeldu ei arvesta põhjusel, et EL üleselt on keeldude määramine ühtlustamata ning vastastikkuse tunnustamise kohustust ei ole seni kehtestatud. Sellises olukorras võib erinevate riikide keeldude automaatne arvesse võtmine tekitada õiguslikku ebakindlust ning viia ebaproportsionaalsete tagajärgedeni, kuna keeldude alused, ulatus ja kehtivuse tingimused võivad liikmesriigiti oluliselt erineda. Selline lähenemine on Eesti ühinguõiguses ning laiemalt ka kohtumenetluses uudne ning eeldab täiendavat õigusselgust ja praktikate kujunemist.

1.1.11. Eesti leiab, et osaluse võõrandamisel kehtiva notariaalse vorminõude kaotamise kohta tuleb tehingute turvalisuse ja poolte nõustatuse tagamiseks eelnõus sätestada paindlik süsteem, kus teatud suuruses kapitali sissemaksega, mille tase tagab ühingu piisava majandusliku võimekuse, ühingud võivad soovi korral põhikirjas notariaalse vormi nõudest loobuda. Selline süsteem tagab, et vorminõude puudumisest tulenevaid riske kannavad üksnes suurema majandusliku võimekusega ühingud.

Määruse eelnõu järgi ei kehtesta võõrandamise õiguslikuks kehtimiseks lisaformaalsusi. Artiklid 59 ja 67 võimaldavad EU Inc. ühingutel osaluse võõrandamisel või märkimisel notariaalse vorminõude kaotada. Eesti hinnangul tuleks sätestada notariaalse vormi osas paindlikum süsteem. Tehingute notariaalne vormi puhul ei ole tegemist formaalsusega, vaid selle kaudu nõustatakse tehingute osapooli ning teavitatakse neid tagajärgedest. Eesti teeb ettepaneku sätestada Eesti õigusega sarnase süsteem, kus teatud suuruses kapitali sissemaksega ühingud (Eestis on selleks täielikult sissemakstud 10 000 EUR) võivad põhikirjas loobuda notariaalse vormi nõudest osaluse võõrandamisel. Selline süsteem säilitab määruse eelnõus soovitud süsteemi paindlikkuse ning võimaldab suurema võimekusega ühingute puhul vorminõude puudumisest tulenevaid riske kanda.

1.1.12. Eesti toetab eelnõus väikeaktsionäride kaitsenorme, sealhulgas osaniku väljaastmise kohustust survestava juhtimise korral, kuid teeb ettepaneku täiendada sätet nõudega arvestada ettevõtja finantsvõimekust ja ülejäänud osanike huve, et vältida solidaarse väljaastmiskohustusega kaasnevaid ebamõistlikke finantsriske ning regulatsiooni kuritarvitusi ettevõtte suhtes. Ühtlasi teeb Eesti ettepaneku pikendada uute aktsiate omandamisel aktsionäridele antava ostueesõiguse tähtaega 21 päevani.

Artikkel 52 näeb ette aktsionäridele õiguse taotleda kohtult oma väljaastumist EU Inc. äriühingust aktsionäri survestamise korral ning õigus nõuda kohtu kaudu osaluse omandamist äriühingu või teiste aktsionäride poolt. Väljaastmiskohustus lasub äriühingule ja aktsionäridele solidaarselt. Selline kohustus võib panna EU Inc. äriühingule ebamõistliku finantskoormuse. Määruse eelnõus on väikseaktsionäride kaitse kõrgem kui Eesti riigisisiseses õiguses. Ettepanek oleks artikli sõnastust täiendada nõudega arvestada väljaastmiskohustuse määramisel äriühingu majandusliku seisundit ning ka aktsionäride huve.

Artikkel 69 näeb ette, et uute aktsiate väljalaskmisel antakse aktsionäridele ostueesõigus ning aktsionärid võivad kasutada eesõigust 14 päeva jooksul. Eesti teeb ettepaneku eelisõiguse tähtaega pikendada 21 päevani. Tähtaja pikendamine tagab huvitatud aktsionäridele reaalse võimaluse oma õigust sisuliselt teostada, lühem tähtaeg võib piirata ostueesõiguse kasutamist.

Huvigruppidest on Eesti Väike ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioon, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda toonud esile riskid vähemusaktsionäri kaitset puudutava normiga.

1.1.13. Eesti peab vajalikuks eelnõus täpsustada juhatuse huvide konflikti sätet põhimõttega, et juhatuse liige ei või osaleda otsuse tegemisel olukorras, kus tal esineb huvide konflikt, välja arvatud juhul, kui vastava heakskiidu annavad üksnes isikud, kellel endal huvide konflikti ei esine, ning on rakendatud abinõud, mis välistavad isikliku huvi mõju heakskiidu andmisele.

Artikkel 45 (2) sätestab, et juhatuse liige ei osale otsuste langetamises huvide konflikti olemasolul, kuid võib osaleda otsustamisel üldkoosoleku otsuse või põhikirja loal. Eesti teeb ettepaneku eelnõu artiklit täiustada põhimõttega, et huvide konflikti olukorras annavad heakskiidu isikud, kellel endal puudub huvide konflikt ning rakendatakse abinõud välistamiseks juhatuse liikme mõju sellise heakskiidu andmisel. Sõnastuse täpsustamisel välistatakse olukord, kus üldkoosoleku heakskiitev otsus oleks omakorda tehtud huvide konflikti situatsioonis.

1.1.14. Eesti peab oluliseks, et eelnõu rakendusaktidega loodavad EU Inc. EL tüüppõhikirjad töötatakse välja tihedas koostöös iduökosüsteemi ja turuosalistega, et need arvestaksid reaalsete rahastamisvajadustega ning ei jääks piiriüleste rahastamistehingute tegemiseks liialt lihtsustatuks.

Eesti hinnangul tuleb tüüppõhikirjad välja töötada piisava täpsusega ja detailsusega, vältides nende liigtasandil lihtsustamist. Samuti peame oluliseks, et rakendusaktide vastuvõtmisel oleks ette nähtud asjakohane kontrollimenetlus, mis võimaldab liikmesriikidel sisuliselt panustada ning aitab kujundada lahendusi, mis arvestavad erinevate õigussüsteemide eripärasid ja ettevõtjate tegelikke vajadusi. Liigne üldistatus võib viia olukorrani, kus tüüppõhikirjad ei ole praktikas kasutatavad ega täida eesmärki pakkuda selget ja toimivat lahendust. Seejuures tuleb arvestada, et eelkõige iduettevõtete ja kasvufirmade puhul on tavapärane kasutada mitmekesiseid ja paindlikke kapitali- ning juhtimisstruktuure, sealhulgas erinevaid osalusliike, investorikaitsemehhanisme ja optsooniprogramme. Üldsõnaline lähenemine võib piirata võimalust kajastada tavapäraseid rahastamisinstrumente ja investorikaitsemehhanisme, mistõttu võivad tüüppõhikirjad osutuda ebapiisavaks piiriüleste rahastamistehingute teostamiseks ning vähendada EU Inc ühingu vormi atraktiivsust.

1.1.15. Eesti leiab, et Euroopa Liidu ülese ärinime regulatsiooni puhul tuleks eelnõusse lisada piirangud riiginime ja kohaliku omavalitsuse nime kasutamisele ning viited kaubamärgikaitsele. Samuti tuleks eelnõu täiendada reeglitega juhuks, kui äriregistrите sidestamise süsteem (BRIS) ei suuda algatatud menetluse käigus asutamist ootamatult täiel määral toetada. Eesti toetab EU Inc. tähtajalisena asutamise lubamist tingimusel, et tähtpäeva saabumisel loetakse ühingu lõpetamise otsus automaatselt tehtuks ja rakendus tavapärane vabatahtliku likvideerimise menetlus, mis hõlmab kõiki likvideerimise ja varade jagamise aspekte, et vältida tähtajaliste ühingute kergekäelist kustutamist.

Artikli 6 järgi peab äriühingu nimi olema eristatav ja selge ning ei tohiks olla eksitav majandustegevuse olemuse suhtes. Samuti on sätestatud, et äriühingu nimi peab piisavalt erinema BRISis registreeritud teistest ühingu nimedest või teistest EU Inc ühingu nimedest kõigis liikmesriikidest. Artiklit tuleks täiendada viitega, et keelatud on riiginime või kohaliku omavalitsuse nime kasutamisele ning lisada piirangud kaubamärgikaitsele Artiklit tuleks ka täiendada reeglitega juhuks, kui BRIS ei saa toetada EU Inc asutamise menetluse käigus. See tähendaks alternatiivsete lahenduste sätestamist juhuks, kui BRIS ei ole ajutiselt kättesaadav või ei

toimi täies ulatuses. Näiteks tuleks ette näha võimaus jätkata ühingu asutamist riigisiseste registrite kaudu, menetlustähtaegade kohandamist ning selgust selle kohta, kuidas BRISi tehniliste tõrgete korral tagatakse andmete edastamine ja menetluse õiguslik järjepidevus.

Eesti toetab EU Inc. tähtajalisena asutamist tingimusel, et tähtpäeva saabumisel rakendub tavapärane vabatahtliku likvideerimise menetlus, mis hõlmab kõiki likvideerimise ja varade jagamise aspekte, et vältida tähtajaliste ühingute kergekäelist kustutamist. Selline lahendus on vajalik võlausaldajate ja teiste huvitatud isikute kaitseks, tagades, et ühingu lõpetamine ei toimu ilma nõuete nõuetekohase ja menetluseta ning et kõik kohustused saaksid enne ühingu kustutamist korrektselt täidetud.

Advokatuur on toonud välja äriühingu asutamisel kohalduvate nimenõuete probleemid.

1.1.16. Eesti leiab, et eelnõust tuleks välja jätta viited Euroopa Liidu ärikukru algatusele (*EU business wallet*), sest see ei loo EU Inc. raamistikus sisulist lisandväärtust juba olemasolevatele ELi digilahendustele.

Eesti leiab, et Euroopa Liidu ärikukru algatuse näol eo tohiks luua dubleerivaid lahendusi ilma konkreetse vajaduseta ja seetõttu palume ka käesolevast määrusest viited ärikukrule välja jätta. Eestile ei ole siiani usutavalt näitlikustatud ärikukru algatuse kasutusjuhtumeid, mida juba täna EL-s kasutusel olevad võimalused (sh digikukkur) ei suudaks lahendada.

1.2. Eesti ei toeta eelnõus maksejõuetusõiguse reguleerimist, mistõttu peame vajalikuks maksejõuetust reguleeriva peatüki eelnõust välja jätta, sest selles sisalduvad põhimõtted nagu varade elektrooniline oksjon, lihtsustatud lõpetamismenetlus, pankrotihalduri piiratud roll ehk kokkuvõtteks võlausaldajate huvide ebapiisav kaitse seab ohtu EU Inc. kui uue ühingu vormi usaldusväärsuse ning loob võimalusi tavapärasest enamateks kuritarvitusteks.

X peatükk püüab luua ühtse maksejõuetusraami koos lihtsustustega (sh võimalus menetleda ilma haldurita), kuid selline lähenemine ei taga piisavalt võlausaldajate ega teiste huvitav isikute huvide kaitset. Eesti õiguskorras on halduri roll võlausaldajate kaitse nurgakivi: võlanõuete kontroll, pankrotivara haldamine, tehingute tagasivõitmine ja maksejõuetuse põhjuste ning aja tuvastamine nõuavad erapooletut professionaalset tegutsemist. Halduri välistamine või rolli piiramine vähendab menetluse usaldusväärsust ja läbipaistvust. Seetõttu leiame, et maksejõuetusõiguse küsimused peaksid jääma reguleerituks eelkõige riigisisese õiguse alusel ning kõnealune peatükk tuleks eelnõust välja jätta või ümber kujundada viisil, mis tagab piisava kaitse võlausaldajatele ja teistele menetlusosalistele.

Väidetakse, et ettepanek täiendab direktiivi 2026/799, kehtestades lihtsustatud likvideerimismenetluse ja elektroonilise enampakkumise raamistiku. Direktiiv 2026/799 ei reguleeri siiski elektroonilise enampakkumise raamistikku. Selle artikli 4 lõige 5 üksnes võimaldab liikmesriikidel kehtestada või säilitada mikroettevõtjate suhtes kohaldatav lihtsustatud likvideerimismenetlus.

Vara elektrooniline enampakkumine – ettepanek oleks esimene ELi tasandi õigusakt, millega kehtestatakse selles kontekstis elektroonilised enampakkumised ja kohustatakse liikmesriike looma keske platvormiga ühilduvad enampakkumissüsteemid. Tegemist on olulise uue kohustusega, mida ei tohiks vastu võtta ilma nõuetekohase analüüsita. Väga väikese hulga EU Inc üksuste jaoks oleks selline kohustuslik süsteem ebaproportsionaalne ja kulukas.

Lihtsustatud likvideerimismenetlus – ettepanekuga kehtestatakse lihtsustatud likvideerimismenetluse üksikasjalikud reeglid, samas kui EL direktiiv 2026/799 annab liikmesriikidele üksnes võimaluse selliseid reegleid kehtestada või säilitada. Mis tahes kohustuslikud reeglid eeldavad täiendavat analüüsi ega tohiks kehtida üksnes EU Inc üksuste suhtes.

Pankrotihalduri roll ja volitused – tavapärase maksejõuetusmenetluses läheb kontroll võlgniku vara üle reeglina üle pankrotihaldurile. See võimaldab halduril vara säilitada ja võõrandada ning kaitsta võlausaldajate huve. Kui kontroll jääb võlgnikule, ei taga ettepanek võlgniku koostöövalmidust ega näe ette tagajärgi koostööst keeldumise korral, mis seab ohtu võlausaldajate kaitse.

Menetlus ilma pankrotihaldurita – ettepanekus ei selgitata üheselt, kuidas menetlus toimuks ilma määratud haldurita. Kui võlgnik viib menetluse läbi ise, jääb raamistik ebaselgeks. Näiteks näivad elektroonilise enampakkumise reeglid kohalduvat haldurile, kuid mitte selgelt võlgnikule, mis tekitab õiguslikku ebakindlust ja kuritarvituste ohtu.

Võlausaldajad, võlausaldajate nimekirjad ja nõuete esitamine – ettepanek tugineb suuresti võlgnikult pärinevale teabele võlausaldajate ja võlgade kohta. See võib kahjustada võlausaldajate õigust otsustada menetluses osalemise üle ning on problemaatiline, kuna võlgniku andmed on sageli puudulikud või ebatäpsed. Võlausaldajatel peab olema võimalik esitada täiendavaid nõudeid ning võlausaldajate nimekiri tuleb koostada nende nõuete alusel, mistõttu tuleks kohaldada nõuete esitamise tavapäraseid reegleid.

Pankrotihaldurite Koda ja Kaubanduskoda on vastavad riskid välja toonud.

1.3. Eesti ei toeta eelnõus maksuküsimuste reguleerimist, eelkõige töötajate osalusoptsioonist saadud tulu tekkimise hetke sätestamist. Eelnõu õiguslik alus ELTL art 114 ei võimalda reguleerida maksuküsimusi, vaid need tuleb otsustada ELTL art 115 alusel, mille puhul kehtib ühehäälsus.

Artikkel 79 lõige 2 reguleerib töötajate osalusoptsioonide (skeem EU-ESO) maksustamise põhimõtet nii, et ei luba töötajale antud osalust maksustada enne, kui osalus on võõrandatud. Määruse eesmärk on lihtsustada osalusoptsioonide piiriülest maksustamist tööandja jaoks ja vältida probleemi, kus töötaja peab saadud optsioonidelt maksu maksma juba enne kui ta on saanud optsioonist rahalist tulu. Lõige 3 kohaselt maksustatakse osalusoptsioonist saadud tulu vastavalt riigisisese õiguse alusel.

Eesti toetab seda maksustamise põhimõtet eelkõige seetõttu, et Eesti tulumaksuseaduses kehtib osalusoptsioonide maksustamisele sama põhimõte. Peamine erinevus EU Inc ettepanekust seisneb selles, et EU-ESO kohaselt peab osalusoptsiooni andmise ja realiseerimise vahele jääma vähemalt kaheaastane ooteaeg (Eesti tulumaksuseaduses on see aeg kolm aastat). EU-ESO skeemi alusel on osalusoptsioonide andmine piiratud vaid EU Inc ja selle tütarettevõtjate töötajate ja juhatuse liikmetega, samas kui Eesti tulumaksuseaduses sellist piirangut ei ole.

Kuigi Eesti toetab sellist maksustamise põhimõtet, siis ei saa Eesti toetada maksuküsimuste reguleerimist selles määruses ELTL artikli 114 alusel, kuna selle sama artikli lõige 2 sõnaselgelt välistab maksusätete reguleerimise seadusandliku tavamenetluse raames. Eesti on varasemalt võtnud seisukoha (ELPOL), mille kohaselt tuleb maksuküsimused otsustada ühehäälsuse alusel.

Maksuküsimuste reguleerimine tuleks käsitleda eraldiseisva instrumendiga, mis tagaks korrektse õigusliku aluse. Maksuõigusnormide kehtestamiseks sobilik EL õiguse instrument on direktiiv, mitte otsakohalduv määrus. Maksuõigus pole juba olemuselt otsekohalduv, sest nõuab üldjuhul täiendavate riigisiseste normide kehtestamist, et praktikas toimida. Direktiivi võtab liikmesriik oma õigusesse üle talle sobival viisil, säilitades direktiivi sisu ja mõtte. Maksu maksjatele säilib sel viisil kindlus, et kõik neile kohustusi kehtestavad maksuõigusnormid on leitavad liikmesriigi seadustest.

Tuleb vältida olukorda, kus töötajate tulu maksustamise põhimõtted erinevad olenevalt tööandja ettevõtlusvormist (EU Inc versus OÜ või AS) ja maksusätted ei ole leitavad Eesti maksuseadustest, vaid tulenevad otsekohalduvast EL määrusest. Selline lahendus tekitab tööandjale rohkem segadust ning ei vähenda ettevõtja halduskoormust ega maksureeglite killustatuse probleemi EL-is.

Kuigi määruse eesmärk vähendada segadust osalusoptsioonide piiriülesel maksustamisel mängib olulist rolli talendikate töötajate palkamisel Euroopa idu- ja kasvuettevõtete sektoris, lahendaks määruks pakutud regulatsioon vaid väikese osa killustatuse murest. Määrus ei muuda EU Inc kui äriühingu ega tema töötajate palkade piiriülest maksustamist, vaid pigem tekitab juurde küsimusi EU Inc maksuresidentsuse kohta, suurendades maksuhaldurite koormust nende küsimuste lahendamisel ja kontrollimisel. Pealtnäha lihtne maksustamise hetke edasilükkamine osaluse võõrandamiseni muudab ka liikmesriikide vahelisi kokkuleppeid maksustamisõiguse jagamisel, mis võib omakorda mõjutada liikmesriikide eelarvelaekumisi. Sellised muudatusi saab Euroopa Liidus teha üksnes ühehäälsuse alusel.

1.4. Eesti leiab, et kui eelnõus nähakse ette tööõiguse reguleerimine, peaks sellega ettevõtjatele kaasnema praktiline lisandväärtus, õiguskorra lihtsustumine ning sellega ei tohiks ettevõtjatele kaasneda ebamõistlikku halduskoormust.

Määruse eelnõu hetkel tööõiguse küsimusi ei reguleeri, kuid varasemate 28. õigusraamistikku ettevalmistavate arutelude raames on tööõiguse käsitlemist analüüsitud. Eesti hoiak on tööõiguse küsimuste EU Inc. määruks käsitlemise suhtes ettevaatlik, kuivõrd eelnõu praeguses faasis on ebaselge, kas ja milliste tööõiguse teemade osas oleks regulatsiooni täiendav ühtlustamine võimalik ja mõistlik. Peame oluliseks, et Euroopa Liidu õigus looks ettevõtjatele praktilist lisandväärtust, lihtsustaks õiguskorda ning väldiks täiendava ebamõistliku halduskoormuse põhjustamist. Seetõttu peaks eelnõu hõlmama meetmeid üksnes neis valdkondades, kus täiendav ühtlustamine kannab lisandväärtust.

6. Kaasamine ja kooskõlastamine

Seisukohtade ettevalmistamisel on küsitud arvamust Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt, Rahandusministeeriumilt, Siseministeeriumilt. Justiitsministeeriumile laekunud ministeeriumide arvamused on toodud järgmises alapunktis.

6.1. Ministeeriumite sisend

Justiits- ja Digiministeerium (JDM): Koostas seisukohad. Toetab digitaalseid ja kiireid menetlusi, „once-only” põhimõtet, BRIS-i ja EL keske liidese edasiarendust. Ei toeta EL-ülese tsentraliseeritud registri loomist; on kriitiline art 21 ooteaja, art 43 ühisesinduse vaikereegli ja art 52 kohtuliku väljaostu suhtes. Soovib jätta X peatüki maksejõuetuse normid eelnõust välja ning eemaldada art 79 maksusäte.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM): Toetab investorisõbralikkust (paindlikud osaklassid, standardlepinguvalmidus), notariaalsuse olulist vähendamist ning EU-ESO ideed; rõhutab vajadust vältida EU Inc. muutumist Eesti OÜ-st soodsamaks (asutamise lõivud, maksukäsitus). Pooldab Eesti Startup Estonia mudelite kasutamist EL tüüppõhikirjade kujundamisel.

Rahandusministeerium (RM): Toetab „once-only” tehnilist arendust ja selgeid vastutusahelaid andmevahetuses. Ei pea õigeks maksuõiguse erisätete toomist käesolevasse määrusesse (art 79), viidates õiguslasele alusele ja ühtlasele maksupoliitikale.

Siseministeerium (SiM): Toetab eesmärgi tingimusel, et säilib kõrgetasemeline isikutuvastus (eIDAS „kõrge”), varajane tegeliku kasusaaja- ja sanktsioonikontroll ning riskipõhine ennetav kontroll pettusekahtluste maandamiseks. On kriitiline maksejõuetusmenetluse lihtsustuste suhtes ja ei toeta halduri rolli välistamist.

6.2 Huvirühmade kaasamine

Justiits- ja Digiministeerium saatis 31.03.2026. a. määruse eelnõu arvamuse avaldamiseks järgmistele adressaatidele: Tartu Teaduspark, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Registrate ja Infosüsteemide Keskus, Viru Maakohus, Tartu Maakohus, Pärnu Maakohus, Harju Maakohus Tallinna kohtumaja, Startup Estonia, Eesti Pereettevõtjate Liit, Eesti Võlausaldajate Liit, Eesti Töötajate Keskkliit, Asutajate Selts, Garage48, TehnopolEesti Era- ja Riskikapitali assotsiatsioon, Eesti Äriinglite Assotsiatsioon, Õiguskantsleri Kantslei, Teenusmajanduse Koda, Tartu Ülikooli õigusteaduskond, Tartu Ringkonnakohtus.

Justiits- ja Digiministeeriumile on enda seisukohad edastanud Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Asutajate Selts, Era- ja Riskikapitali Assotsiatsioon, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda, Eesti Advokatuur, Tartu Maakohtu registriosakond, Eesti Teaduspargid ja Notarite Koda

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda toetab määruse ettepanekut tingimusel; Kaubandus-Tööstus koda leiab, et eelnõu aitab vähendada ühinguõiguse killustatuse probleemi ELi siseturul. Kaubandus-Tööstuskoda rõhutab, et suuremad takistused on maksus ja tööõiguses ning toob välja, et osade võõrandamise iseregistreerimine toob kaasa õiguslikud riskid. Samuti on Kaubandus-Tööstuskoja hinnangul toob eelnõu artikkel 52, mis sätestab osaniku õiguse nõuda oma osaluse väljaostmist juhul, kui äriühingu juhtimine on kahjustab osaniku huve, kaasa olulisi riske .

Eesti Asutajate Selts (EFS) toetab määruse ettepanekut ning leiab, et see on samm tõstmaks Euroopa konkurentsi võimet innovaatiliste ettevõtete kasvatamisel. tugevalt; prioriteedid: 48-tunnine asutamine, notariaalsusest loobumine, investorivalmid tüüppõhikirjad, EU-ESO.

EstVCA (Era- ja Riskikapitali Assotsiatsioon) – toetab määruse eelnõud ja peab selle kiiret vastuvõtmist konkurentsivõime seisukohast oluliseks. EstVCA nõuab turustandardite (SAFE/CLA) ja osaklasside selget lubamist; toetab digikoosolekuid ja digitaalseid osasid.

Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda on kriitiline 10. peatüki lihtsustuste suhtes ning rõhutab pankrotihalduri asendamatus võlausaldajate kaitses.

Eesti Advokatuur (äriõiguse komisjon) toetab uue ühinguvormi loomist ja määruse eesmäärke. Advokatuuri hinnangul peaks uus ühinguvorm läbimõeldud ja toimivate tehniliste lahenduste korral vähendama halduskoormust. Advokatuur rõhutab, et enne ühinguvormi kasutuselevõttu tuleb läbi mõelda erinevad maksuõiguse teemad. Advokatuur tõi oma seisukohas välja, et määruse ettepaneku artikkel 52 võib luua olukorra, kus sellist regulatsiooni saab kergekäeliselt kuritarvitada; kriitiline art 52, iseregistreerimise ja BRIS-valmiduse riskide osas; nõuab kohtualluvuse ja kohalduva õiguse selgust.

Tartu Maakohtu registriosakond toetab määruse eelnõus seotud eesmäärke, eelkõige ELi ülese kaasaegse ja digitaalse ühinguvormi loomist. Tartu Maakohtu registriosakond rõhutab, et digitaalne asutamine, lõpetamine ja kustutamine peab olema võimaldatud ning tagatud peab olema tehniline valmisolek ühinguvormi piiriülene asutamine. Registriosakonna hinnangul ei tohiks uus äriühingu vorm asetada Eesti osaühingute asutamist ebasoodsasse olukorda, sest lihtsad ja piiranguteta asutamistingimused võivad mõjutada osaühingu kasutust.

Eesti Teaduspargid (Tehnopol, Tartu Teaduspark) toetavad määruse eelnõud luua ühtsem, digitaalsem raamistik ettevõtete asutamiseks ja juhtimiseks. Teadusparkide peab raamistik tuginema digitaalsele infrastruktuurile ning leiavad, et „once-only” põhimõtte tuleks rakendada siduva standardina. Teaduspargid leiavad, et raamistik peab lähtuma iduettevõtete ja investorite vajadustest, tähtsustades rahastamisprotsesside lihtsustamist.

Notarite Koda rõhutab uue äriühingu vormi loomisel arvestada rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisega seotud hoolsuskohustusega. Samuti tõi Notarite Koda arvamuses välja küsimuse, et kas notaritele on samamoodi andmete kättesaadavus tagatud nagu on seda Eesti äriseadustikus alusel.